

OLGA SMOLEŃSKA*

Uwarunkowania oferty gospodarstw agroturystycznych Wielkopolski w zakresie bazy noclegowej i przestrzeni rekreacyjnej

Streszczenie. Artykuł ma charakter empiryczny i dotyczy wybranych uwarunkowań w turystyce wiejskiej i działalności agroturystycznej. Podjęto w nim próbę uporządkowania struktury i rozwoju wiejskiej bazy noclegowej w Wielkopolsce w ostatnich latach. Przedstawiono analizę struktury ilościowej i rozmieszczenia gospodarstw w województwie oraz analizę znaczenia warunków środowiskowych i społecznych dla rozwoju agroturystyki, dokonaną według zmodyfikowanego wskaźnika wiejskiej przestrzeni rekreacyjnej. Prezentowane analizy stanowią wstęp, oparty na analizach danych wtórnych, do pogłębionej analizy uwarunkowań rozwoju i funkcji agroturystycznej w Wielkopolsce oraz do wniosków opartych na wynikach badań własnych.

Słowa kluczowe: agroturystyka, turystyka wiejska, baza agroturystyczna, gospodarstwo agroturystyczne, wiejska przestrzeń rekreacyjna

1. Wprowadzenie

Badaniami objęto obszar administracyjny województwa wielkopolskiego. Wielkopolska stanowi bowiem atrakcyjny teren pod względem rozwoju turystyki, w tym turystyki na terenach wiejskich i agroturystyki. Obszar ten nie jest jednak do końca określony marketingowo, brakuje w nim wyraźnej marki produktów agroturystycznych. Nie ma zaś badań naukowych dotyczących uwarunkowań i rozwoju tej działalności, szczególnie w dziedzinie nauk o kulturze fizycznej. W związku z tym dokonano analizy struktury ilościowej i rozmieszczenia gospodarstw w województwie, a także analizy znaczenia warunków środowiskowych i społecznych dla rozwoju agroturystyki według zmodyfikowanego wskaźnika

---

* Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu, Wydział Turystyki i Rekreacji, Katedra Geoekologii Turystyki i Rekreacji, e-mail: olgasmolenska@gazeta.pl, tel. 535 520 880.

wiejskiej przestrzeni rekreacyjnej. Celem artykułu jest przedstawienie charakteru i struktury dotychczasowego rozwoju bazy agroturystycznej w województwie wielkopolskim oraz oceny podstawowych warunków do jej rozwoju. Wyniki tych analiz stanowią wstęp do dalszych badań (m.in. analizy SWOT i funkcji agroturystycznej według wskaźnika agregatowego Hellwiga), w tym analiz danych pierwotnych uzyskanych z badań własnych.

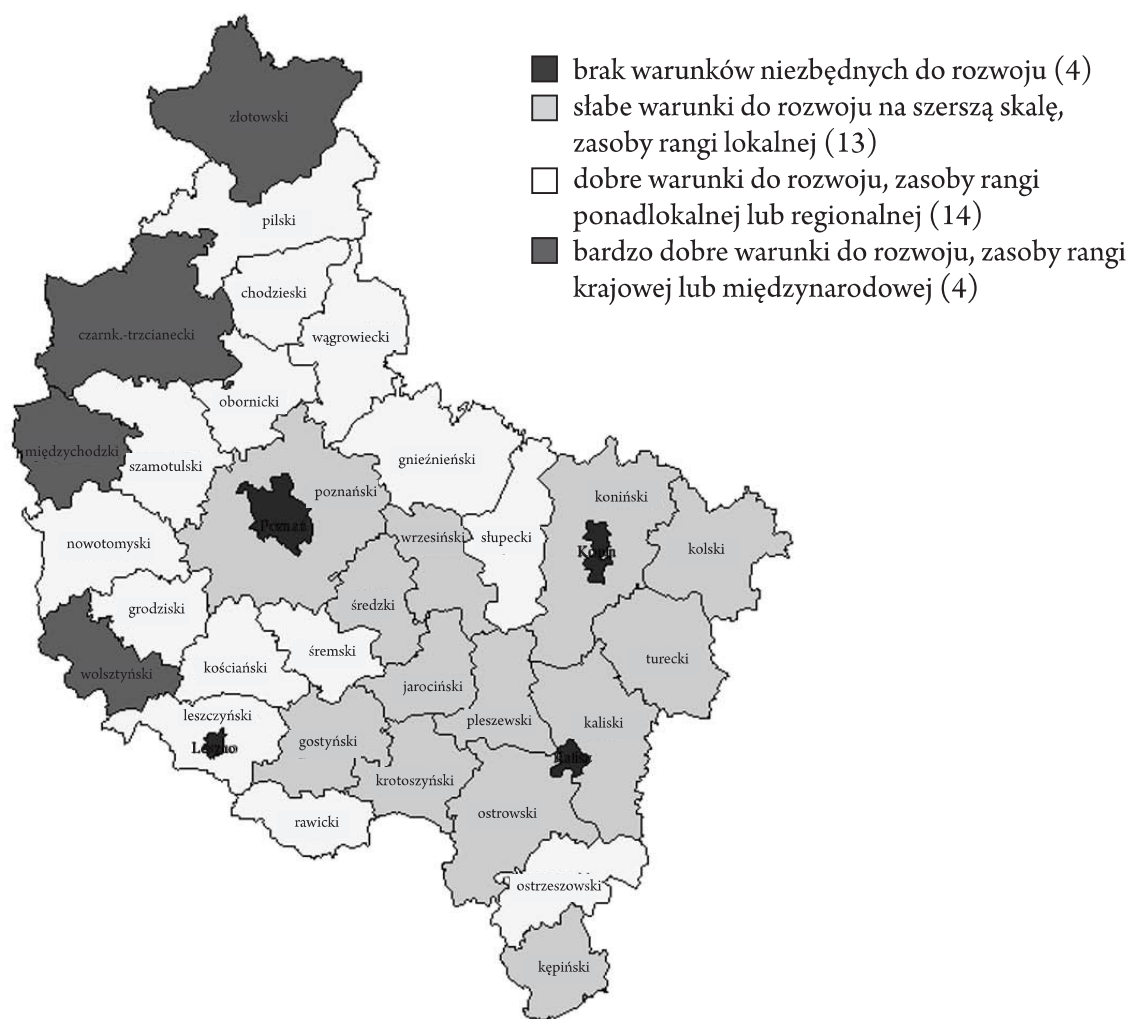
2. Rozwój agroturystyki i wiejskiej bazy noclegowej w Wielkopolsce

Pod względem atrakcyjności turystycznej województwo wielkopolskie przedstawia się stosunkowo dobrze, ale nie wyróżniająco na tle innych regionów Polski. Główną marką turystyczną regionu jest miasto Poznań i aktualnie obowiązująca strategia marki *know-how* oraz pozostałe duże ośrodki miejskie o historycznych tradycjach, jak Gniezno czy Kalisz. Okres rozwoju przedsiębiorczości agroturystycznej jest tu znacznie krótszy niż w pozostałych regionach (początek datuje się na lata 90.).

Ze względu na duże tradycje oraz uwarunkowania geograficzne region ten jest wciąż w znacznej mierze utożsamiany z rolnictwem. Jednak ze względu na strukturę i poziom rozwoju rolnictwa oraz stopień przeobrażenia krajobrazu naturalnego, a także odległość od dużych miast, korzystne warunki dla agroturystyki są tylko na określonych terenach województwa wielkopolskiego (co prezentuje mapa oceny zasobów turystycznych województwa).

Pomimo niewyróżniających warunków turystyka wiejska, obok biznesowej i kulturowej, stanowi jedną z gałęzi rozwoju wielkopolskiego przemysłu turystycznego. Podkreślają to takie dokumenty, jak Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Wielkopolskim na lata 2007-2013, projekty przyszłych strategii czy Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020.

W polityce dotyczącej rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich turystykę ocenia się jako jedną z głównych szans zmniejszenia bezrobocia na wsi, a strategia produktów turystycznych dla regionu traktuje agroturystykę wraz z zasobami turystycznymi wsi wielkopolskiej jako jeden z podstawowych (markowych) produktów regionu. W Wielkopolskim Regionalnym Programie Operacyjnym na lata 2007-2013 również rynek agroturystyczny określa się jako rozwojowy i dynamiczny, jednak wymagający nakładów kapitałowych (Wielkopolski Regionalny Program 2008). Priorytet IV tego dokumentu zakłada konieczność rozwoju lokalnych i regionalnych produktów turystycznych. Specyfiką województwa jest także rozwój turystyki na obszarach wiejskich niezwiązany z pobytami w gospo-

Mapa 1. Ocena zasobów turystycznych województwa wielkopolskiego dla rozwoju agroturystyki

Źródło: *Strategia Rozwoju Turystyki*, 2007: 85.

darstwach rolnych, lecz wynikający z obecności pewnych unikatowych walorów (np. Park Agroekologiczny im. Dezyderego Chłapowskiego).

Wśród podmiotów zajmujących się turystyką wiejską i agroturystyką na obszarze województwa należy przede wszystkim wymienić Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego oraz kilkanaście stowarzyszeń agroturystycznych. Ponadto od kilku lat na obszarze województwa działa kilkanaście organizacji pozarządowych (NGO), takich jak lokalne grupy działania czy lokalne partnerstwa, w których sektor agroturystyki jest również wspierany (np. Międzygminny Związek Turystyczny Wielkopolska Gościnnie).

Pod względem zasobów bazy noclegowej indywidualnego zakwaterowania Wielkopolska cechuje się dynamiką wzrostową, choć nie znajduje się w czołówce kraju. Dane na ten temat są jednak zróżnicowane ze względu na różne podmioty

Tabela 1. Prywatna baza noclegowa (agroturystyka) w Polsce według województw

Województwo	Liczba obiektów ogółem	Liczba obiektów całorocznych	Liczba obiektów sezonowych	Liczba miejsc noclegowych	Liczba miejsc noclegowych całorocznych	Liczba miejsc noclegowych sezonowych
Małopolskie	1590	1230	360	17927	14233	3694
Podkarpackie	1074	807	267	8288	6592	1696
Warmińsko-mazurskie	869	597	272	8164	5432	2732
Pomorskie	770	542	228	7565	5227	2338
Podlaskie	629	447	182	5751	3998	1753
Dolnośląskie	592	562	30	6475	6178	297
Zachodniopomorskie	491	343	148	5616	3862	1754
Wielkopolskie	474	369	105	4703	3702	1001
Lubelskie	408	294	114	3445	2463	982
Śląskie	384	321	63	5296	4439	857
Mazowieckie	378	273	105	3322	2561	761
Świętokrzyskie	355	274	81	2896	2354	542
Kujawsko-pomorskie	333	246	87	3544	2575	969
Łódzkie	167	116	51	1427	1035	392
Lubuskie	164	123	41	1615	1199	416
Opolskie	112	84	28	1110	858	252

Źródło: opracowanie własne.

zajmujące się statystykami oraz różnorodnie klasyfikacje obiektów. Jednym z bardziej dokładnych źródeł w tym zakresie są materiały ośrodków doradztwa rolniczego, w tym ośrodka wielkopolskiego, według których gospodarstwa zostały dobrane do badań. W latach 2008-2010 w bazie WODR¹ było zarejestrowanych 395 kwater, a w 2012 r. ich liczba wyniosła 578. Nie mniej znaczące źródło stanowią dane Instytutu Turystyki (Jagusiewicz, Legienis 2007), według którego liczba kwater w Wielkopolsce stanowiła w 2007 r. znacznie więcej, bo 474 gospodarstwa². W porównaniu do pozostałych województw Wielkopolska ma przeciętny poziom liczby obiektów prywatnej bazy noclegowej, pod względem których dominuje Małopolska i Podkarpacie (tab. 1).

¹ www.wodr.poznan.pl [1.09.2010, 1.06.2012].

² Dane z tego roku stanowią najbardziej aktualne zestawienie bazy IT, prowadzone do momentu przejścia tworzenia tej bazy przez GUS, dlatego będzie to najczęściej przywoływana statystyka w zakresie analiz wstępnych, jednak ze względu na konieczność pozyskiwania bardziej szczegółowych danych do badań kwestionariuszowych w badaniach głównych ujęto dane z lat 2010-2012 przedstawiane przez WODR w Poznaniu.

Tabela 2. Gospodarstwa specjalizujące się w przyjmowaniu poszczególnych segmentów gości według województw

Województwo	Pobyt rodzinny	Osoby starsze	Dla wędkarzy	Dla myśliwych	Gospodarstwo ekologiczne	Dla osób niepełnosprawnych	Jazda konna	Medycyna naturalna	Suma
Dolnośląskie	1	0	0	0	1	0	1	0	3
Kujawsko-pomorskie	1	0	1	2	0	0	2	0	6
Lubelskie	0	0	4	1	1	0	1	0	7
Lubuskie	0	2	0	1	0	0	0	0	3
Łódzkie	1	0	0	1	0	1	1	0	4
Małopolskie	4	0	0	0	3	0	4	2	13
Mazowieckie	0	0	1	0	0	0	3	1	5
Opolskie	0	0	0	0	0	0	3	0	3
Podkarpackie	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Podlaskie	0	0	2	0	0	0	0	0	2
Pomorskie	3	0	1	1	0	0	2	0	7
Śląskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Świętokrzyskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Warmińsko-mazurskie	2	3	0	1	2	2	1	2	13
Wielkopolskie	1	0	0	0	0	0	1	0	2
Zachodniopomorskie	1	1	0	0	0	1	0	0	3
Razem	14	6	10	7	7	4	19	5	72

Źródło: opracowanie własne.

Liczby dotyczące kwater można porównać z danymi pozyskiwanymi w rejestrach samorządów gminnych lub innymi danymi publikowanymi w rocznikach statystycznych, są one jednak mniej precyzyjne ze względu na różnice definicyjne i prawne, a także sposób ich pozyskiwania.

Według danych Polskiej Federacji Turystyki Wiejskiej Gospodarstwa Gościnne³ zaledwie 34 kwatery z Wielkopolski były do tej pory skategoryzowane, z czego żadna nie posiada certyfikatu ekologicznego, a tylko dwie były gospodarstwami specjalizacyjnymi. W pozostałych województwach ich liczba nie była znacząco większa (w całej Polsce zanotowano wówczas tylko 72 gospodarstwa wyspecjalizowane), jednak Wielkopolska wypada na ich tle bardzo słabo (tab. 2).

Warto dodać, że powyższe dane nie są dokładne ze względu na dobrowolność i odpłatność kategoryzacji wiejskiej bazy noclegowej, jej duże znaczenie marke-

³ www.agroturystyka.pl [28.10.2010].

tingowe (chęć znalezienia się w katalogu promocyjnym) oraz wstępne i nieprecyzyjne jak dotąd przygotowanie kategoryzacji w ramach specjalizacji oferty gospodarstw agroturystycznych. Ponadto system kategoryzacji WBN zmienił się od 1 stycznia 2013 r. i gospodarstwa agroturystyczne są obecnie klasyfikowane głównie według dwóch podkategorii: wypoczynek na wsi i wypoczynek u rolnika.

3. Analiza rozmieszczenia wiejskiej bazy agroturystycznej w Wielkopolsce

Województwo wielkopolskie nie ma długich tradycji w rozwijaniu przedsiębiorczości agroturystycznej ani dominującej atrakcyjności turystycznej w skali kraju. Mimo to dotychczasowe dane na ten temat są zadowalające i pozwalają stwierdzić, że istnieje kilka czynników sprzyjających dalszemu rozwijaniu tej działalności. Kwatery turystyki wiejskiej, w tym gospodarstwa agroturystyczne, zaczęły powstawać w Wielkopolsce na początku lat 90. Według danych prezentowanych przez Joannę Kosmaczewską (2007) i Lucynę Przezbórką (2004), wzrost ich liczby był w zasadzie stały (tab. 3)⁴.

Z analizy ilościowej powiatów wielkopolskich⁵ wynika, że najwięcej kwater rozwija się w północnej Wielkopolsce (powiat międzychodzki, czarnkowsko-trzcianecki i gnieźnieński), a najmniej w południowo-wschodniej (powiat krotoszyński i kępiński) (tab. 4).

Jak można zauważyć, liczba kwater koresponduje z założeniami warunków rozwoju agroturystyki w poszczególnych powiatach, zaprezentowanymi wcześniej na mapie oceny zasobów turystycznych Wielkopolski. Dwa powiaty dominujące w tabeli oceniono jako najlepiej przygotowane do rozwoju tej formy turystyki (międzychodzki i czarnkowsko-trzcianecki), zaś pozostałe dwa, które również oceniono wysoko (złotowski i wolsztyński), znajdują się w pierwszej połowie tabeli.

---

⁴ Dane z lat 1990-1999 pochodzą z opracowania *Restrukturyzacja rolnictwa i obszarów wiejskich w województwie wielkopolskim* WODR Sielinko; dane dla 2000 r. pochodzą z opracowania *Działania w zakresie agroturystyki i turystyki wiejskiej* Departamentu Rozwoju Wsi MRiRW, ARMiR Warszawa; dane z lat 2001-2003 z WODR Poznań oraz GUS Warszawa, dane z lat 2005, 2006 i 2007 z opracowań *Zasoby bazy noclegowej indywidualnego zakwaterowania w Polsce* Instytutu Turystyki (2006, 2007), niektóre dane z lat 2000-2011 z danych szacunkowych WODR Poznań przedstawionych w opracowaniu *Rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej w województwie wielkopolskim*. Danych z lat 2008-2012 nie można uzyskać ze względu na brak instytucji zajmujących się szczegółowo taką statystyką, częściowe dane zawierają tylko opracowania ODR oraz roczniki i opracowania GUS.

⁵ Liczba ogólna różni się od danych użytych do badań właściwych ze względu na różne źródła danych.

Tabela 3. Liczba gospodarstw agroturystycznych i miejsc noclegowych w Wielkopolsce w latach 1990-2012

Lata	Liczba gospodarstw	Liczba miejsc noclegowych
1990	14	80
1991	14	80
1992	20	171
1993	38	330
1994	61	476
1995	91	730
1996	117	1007
1997	163	1297
1998	206	1793
1999	207	1887
2000	249/65	2168
2001	358/154	3353
2002	438	4234
2003	420	4401
2004	438	4720
2005	373/450	3456/4772
2006	432/458	3915/4812
2007	474/ok. 500	4703/ok. 5100
2008	b.d.	b.d.
2009	562	b.d.
2010	578	6464
2011	614	7276
2012	ok. 6301*	ok. 7300

* 591 według *Turystyka wiejska*, 2012.

Źródło: opracowanie własne.

Dane dotyczące liczby kwater można także odnieść do liczby miejsc noclegowych w gospodarstwach agroturystycznych, w tym miejsc całorocznych i sezonowych, mimo że relatywnie liczby te są nieco większe. Nie zmienia to jednak hierarchii poszczególnych powiatów. W dalszym ciągu dominują powiaty: międzychodzki, czarnkowsko-trzcianecki i gnieźnieński, choć trzeci z nich przejawia większą sezonowość (tab. 5).

Dane na temat powiatów zostały poddane analizie statystycznej obejmującej:

- udziały procentowe liczby gospodarstw i miejsc noclegowych wraz z ich koncentracją,
- wskaźnik liczby miejsc noclegowych na 100 km²,
- średnią liczbę miejsc noclegowych w gospodarstwie.

Tabela 4. Układ hierarchiczny powiatów województwa wielkopolskiego pod względem liczby gospodarstw agroturystycznych

Lp.	Powiat	Liczba gospodarstw
1.	międzychodzki	43
2.	czarnkowsko-trzcianecki	29
3.	gnieźniński	26
4.	szamotulski	23
5.	poznański	22
6.	ostrzeszowski	19
7.	kościański	17
8.	wolsztyński	16
9.	nowotomyski	15
10.	leszczyński	14
11.	rawicki	14
12.	ślupecki	13
13.	pilski	12
14.	kaliski	12
15.	kolski	11
16.	ostrowski	11
17.	średzki	10
18.	wrzesiński	10
19.	złotowski	10
20.	jarociński	10
21.	wągrowiecki	9
22.	pleszewski	9
23.	obornicki	8
24.	koniński	8
25.	chodzieski	6
26.	grodziski	5
27.	gostyński	5
28.	turecki	4
29.	śremski	2
30.	kępiński	2
31.	krotoszyński	0
Suma		395

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie analizy można przedstawić odsetek gospodarstw agroturystycznych i miejsc noclegowych według powiatów województwa (wykresy 1 i 2).

Z przedstawionych wykresów wynika, że na obszarze województwa wielkopolskiego najwyższy odsetek gospodarstw agroturystycznych i miejsc noclegowych mają trzy powiaty: międzychodzki, czarnkowsko-trzcianecki i gnieźniński.

Tabela 5. Powiaty z podziałem na miejsca noclegowe całoroczne i sezonowe

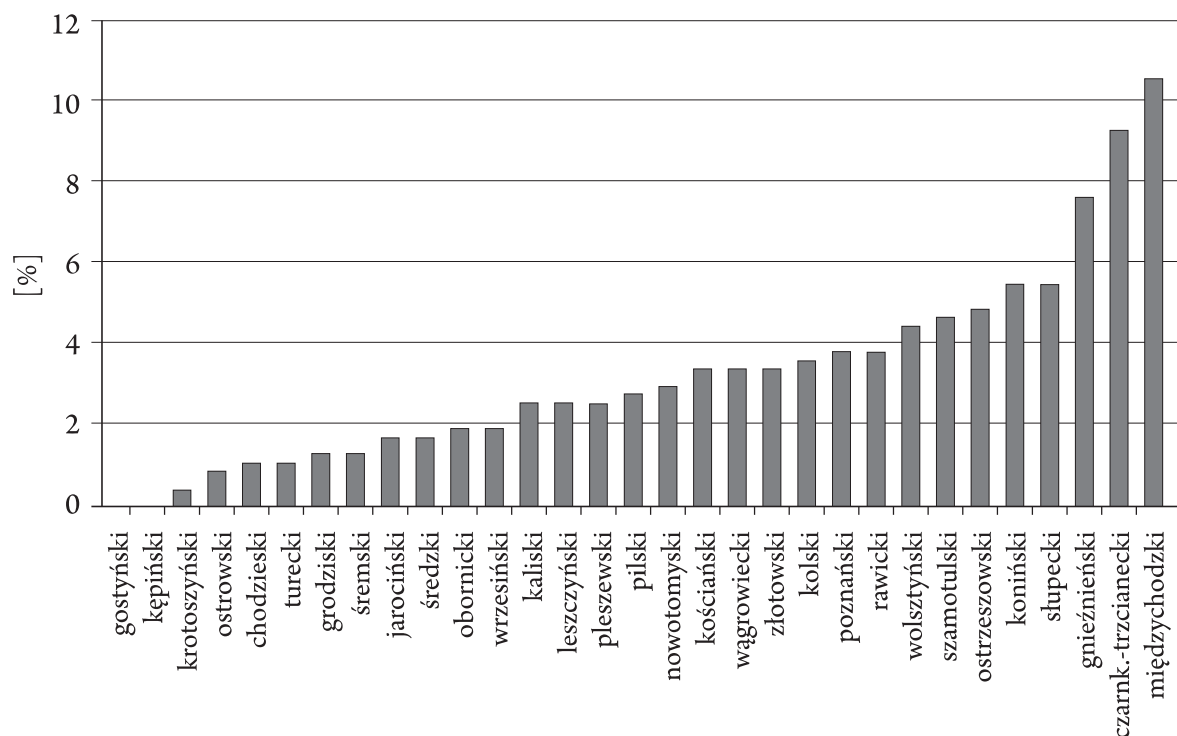
Lp.	Powiat	Liczba miejsc noclegowych	Liczba miejsc noclegowych całorocznych	Liczba miejsc noclegowych sezonowych
1.	międzychodzki	479	441	38
2.	czarnkowsko-trzcianecki	432	350	82
3.	gnieźniński	396	84	312
4.	koniński	298	250	48
5.	słupecki	298	256	42
6.	ostrzeszowski	285	212	73
7.	wolsztyński	247	155	92
8.	szamotulski	240	204	36
9.	poznański	225	203	22
10.	złotowski	193	136	57
11.	kolski	171	133	38
12.	nowotomyski	165	165	0
13.	kościański	139	139	0
14.	leszczyński	127	82	45
15.	pilski	120	85	35
16.	wrzesiński	105	94	11
17.	pleszewski	95	91	4
18.	rawicki	94	86	8
19.	wągrowiecki	86	65	21
20.	obornicki	85	80	5
21.	kaliski	83	68	0
22.	średzki	70	70	0
23.	jarociński	69	69	0
24.	śremski	57	57	0
25.	chodzieski	44	38	6
26.	turecki	40	34	6
27.	ostrowski	31	31	0
28.	grodziski	19	19	0
29.	krotoszyński	10	5	5
30.	gostyński	0	0	0
31.	kępiński	0	0	0
Suma		4703	3702	986

Źródło: opracowanie własne.

ski. Poza powiatami, w których gospodarstw nie odnotowano w ogóle, najslabsze wyniki w tej mierze ma powiat krotoszyński⁶.

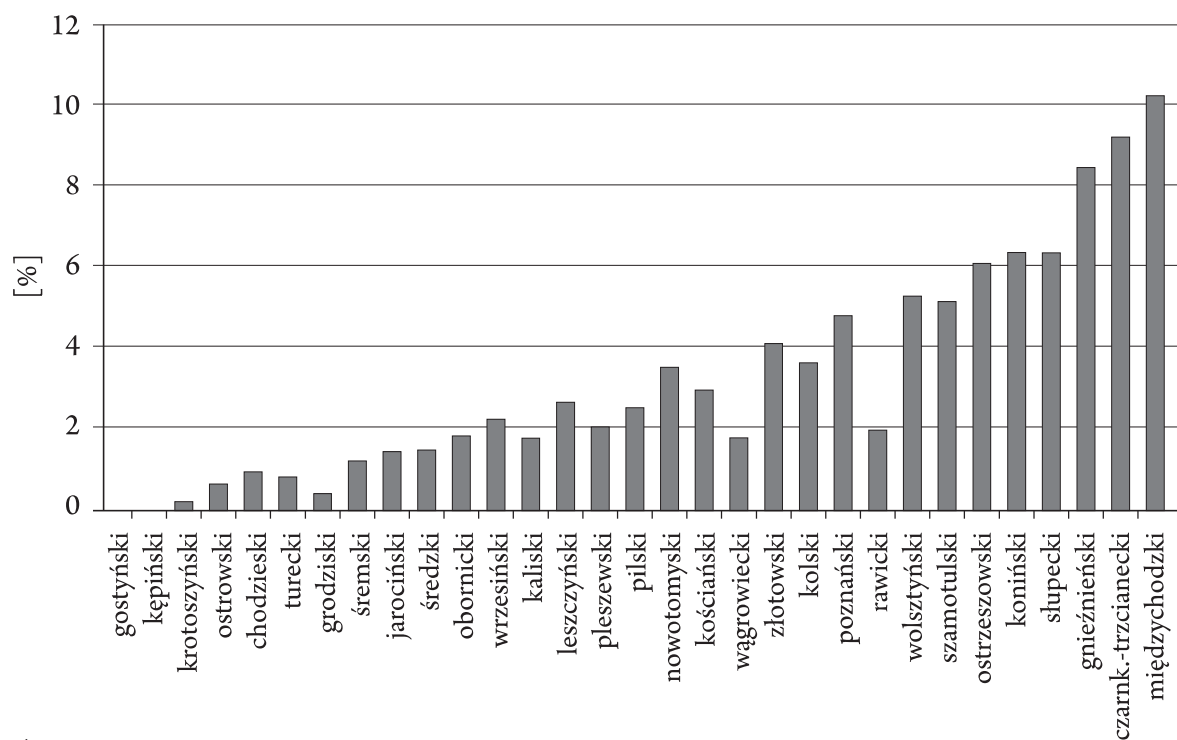
⁶ Według danych WODR na rok 2010 powiat ten nie prowadzi obecnie żadnej działalności agroturystycznej na swoim terenie, jego rozwój został więc jeszcze bardziej zahamowany niż wcześniej.

Wykres 1. Odsetek gospodarstw agroturystycznych w województwie wielkopolskim według powiatów

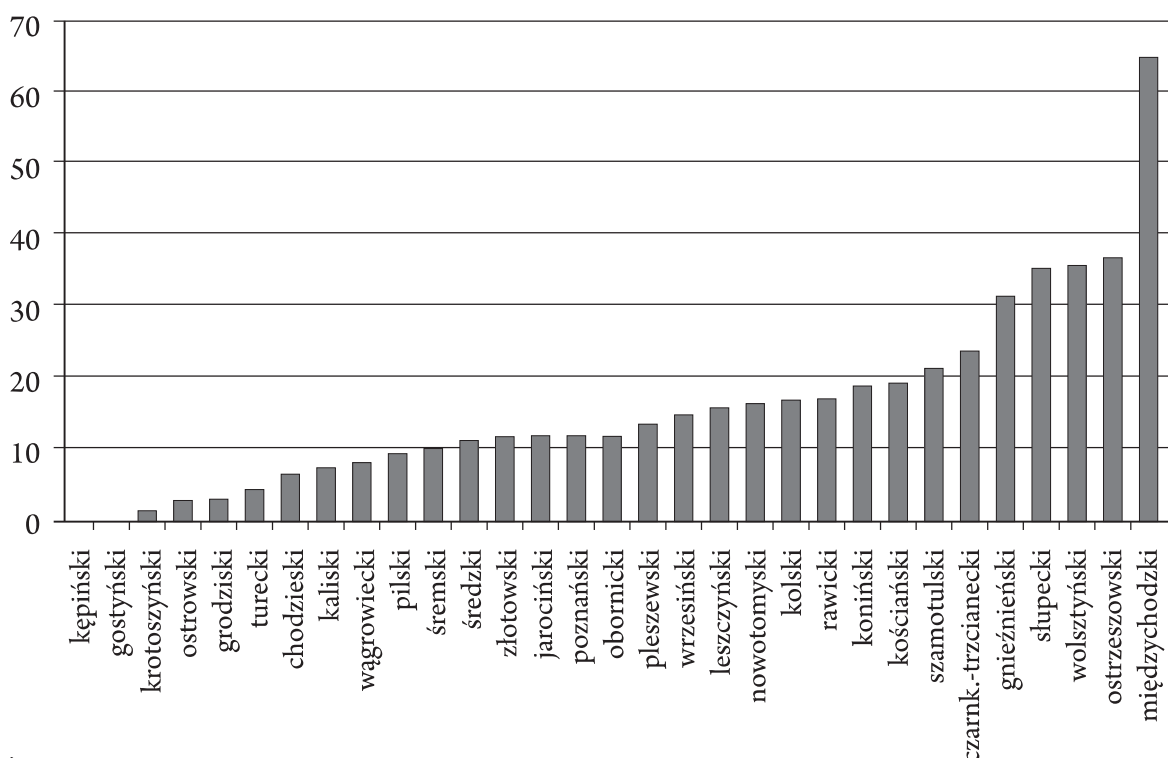

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 2. Odsetek miejsc noclegowych w województwie wielkopolskim według powiatów

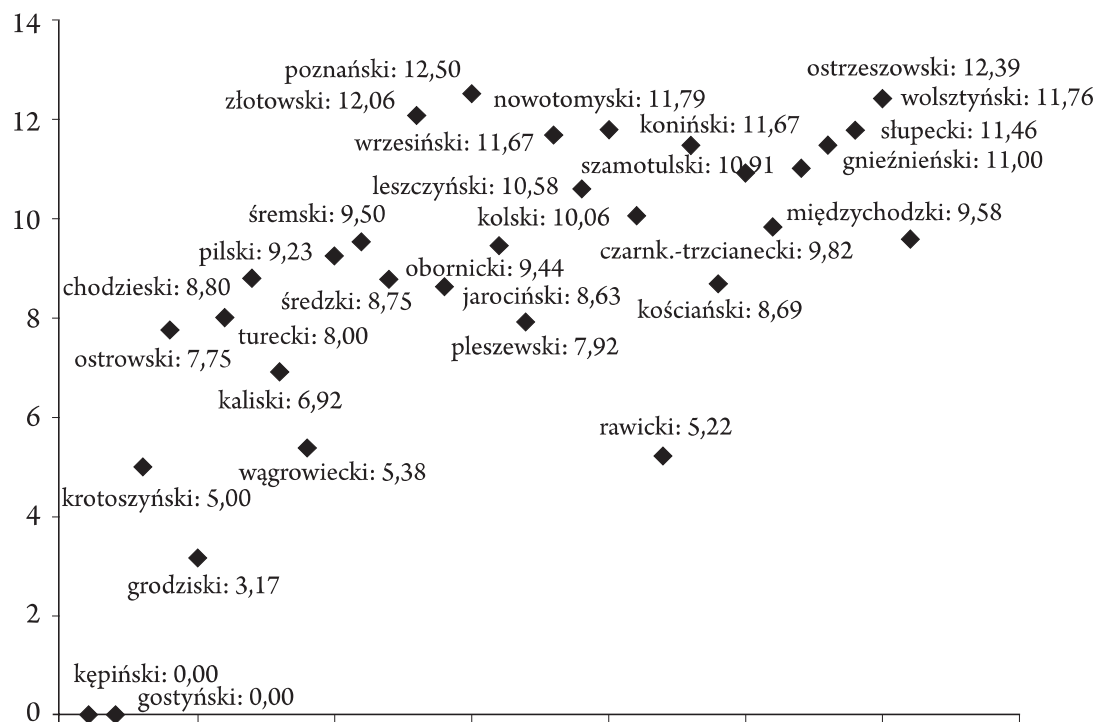

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 3. Liczba miejsc noclegowych w gospodarstwach agroturystycznych na 100 km² według powiatów

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 4. Średnia liczba miejsc noclegowych w gospodarstwie agroturystycznym Wielkopolski według powiatów (alfabetycznie)

Źródło: opracowanie własne.

Analizowane jednostki mają jednak różną powierzchnię, a na jedno gospodarstwo przypada różna liczba miejsc noclegowych. Dla porównania danych wyznaczono zatem dodatkowo wskaźnik liczby miejsc noclegowych przypadających na 100 km² powierzchni oraz średnią liczbę miejsc noclegowych przypadających na jedno gospodarstwo (wykresy 3 i 4).

W pierwszej analizie to powiat międzychodzki wyraźnie wyróżnia się spośród pozostałych (ze względu na swą stosunkowo niewielką powierzchnię), natomiast odwraca się kolejność w następujących po nim powiatach, gdyż takie powiaty, jak: ostrzeszowski, wolsztyński i słupecki, osiągają lepsze wyniki w stosunku do poprzednio wymienionych. W województwie średnia liczba miejsc noclegowych przypadających na jedno gospodarstwo wynosi 9,92. Wśród powiatów najlepiej wypadają w tej mierze: ostrzeszowski, poznański i złotowski (po 12 miejsc), a najslabiej grodziski.

4. Analiza zmodyfikowanego wskaźnika wiejskiej przestrzeni rekreacyjnej

Jedną z podstawowych metod waloryzacji wiejskiej przestrzeni, aczkolwiek nie do końca dostosowaną do współczesnych realiów i zmian zachodzących w przestrzeni wiejskiej, jest wskaźnik wiejskiej przestrzeni rekreacyjnej (Drzewiecki 1992), zaktualizowany nieznacznie przez Michała Sznajdera i Lucynę Przezbórką (2006). Za mankament współczynnika WPR uznaje się ścisły związek badanej przestrzeni z rolniczym charakterem terenów wiejskich, bowiem obecnie elementy te nie są już tak bardzo skorelowane ze sobą. Ponadto jego wyznaczenie nie daje precyzyjnych ocen, a pozwala tylko szacować przydatność danego terenu pod względem preferowanych wartości na podstawie takich elementów, jak:

- gęstość zaludnienia na 1 km² użytków rolnych (nie większa niż 80 osób/km²),
- udział rolniczej gospodarki nieuspołecznionej (obecnie raczej małohektarowych gospodarstw indywidualnych⁷) w powierzchni użytków rolnych (powyżej 60%),
- udział łąk i pastwisk w powierzchni użytków rolnych (większy niż 30%),
- udział lasów w powierzchni całkowitej gminy (pomiędzy 30-60%),

---

⁷ Według GUS gospodarstwo o powierzchni użytków rolnych od 0,1 ha, będące własnością lub znajdujące się w użytkowaniu osoby fizycznej lub grupy osób oraz gospodarstwo rolne osoby nieposiadającej użytków rolnych lub posiadającej użytki rolne o powierzchni mniejszej niż 0,10 ha, która ma co najmniej: 1 sztukę bydła lub/i 5 sztuk trzody chlewnej albo 1 lochę lub/i 3 sztuki owiec lub/i kóz lub/i 1 konia lub/i 30 sztuk drobiu lub/i 1 strusia lub/i 5 sztuk samic królików lub/i 5 sztuk samic pozostałych zwierząt futerkowych lub/i 3 sztuki pozostałych zwierząt utrzymywanych na rzeź lub/i 1 pień pszczeleli.

Tabela 6. Szacowanie pożądaných wartości wskaźnika WPR dla powiatów Wielkopolski

Powiat	Gęstość zaludnienia na 1 km ² użytków rolnych	Udział rolniczej gosp. ind. w pow. użytków rolnych	Udział łąk i pastwisk w pow. użytków rolnych	Udział lasów w pow. całkowitej gminy	Udział wód w pow. całkowitej gminy
	wartość pożądana				
	< 80os./km ²	> 60%	> 30%	30-60%	> 5%
Chodzieski	T	T	N	T	N
Czarnkowsko-trzcianecki	T	T	T	T	N
Gnieźnieński	N	T	N	N	N
Gostyński	N	T	N	N	N
Grodziski	T	T	N	N	N
Jarociński	N	T	N	N	N
Kaliski	T	T	N	N	N
Kępiński	N	T	N	N	N
Kolski	N	T	N	N	N
Koniński	T	T	N	N	N
Kościański	N	T	N	N	N
Krotoszyński	N	T	N	N	N
Leszczyński	T	T	N	N	N
Międzychodzki	T	N	N	T	N
Nowotomyski	T	T	N	T	N
Obornicki	T	T	N	T	N
Ostrowski	N	T	N	N	N
Ostrzeszowski	T	T	N	T	N
Pilski	N	T	N	N	N
Pleszewski	N	T	N	N	N
Poznański	N	T	N	N	N
Rawicki	N	T	N	N	N
Słupecki	T	T	N	N	N
Szamotulski	T	T	N	T	N
Średzki	N	T	N	N	N
Śremski	N	T	N	N	N
Turecki	N	T	N	N	N
Wągrowiecki	T	T	N	N	N
Wolsztyński	N	T	N	T	N
Wrzesiński	N	T	N	N	N
Złotowski	T	T	N	T	N

T – wartość spełniająca normę, N – wartość niespełniająca normy.

Źródło: opracowanie własne.

- udział wód w powierzchni całkowitej gminy (co najmniej 5%),
- typy osadnictwa wiejskiego (niekorzystne zbyt rozproszone),
- udział osób utrzymujących się ze źródeł pozarolniczych (powyżej 60%).

Ze względu na brak dostępu do innych oszacowań przeprowadzono obliczenia wartości WPR dla powiatów Wielkopolski, zastrzegając, że mają one jedynie charakter poznawczy i porównawczy. W toku prac postanowiono stosować zamiennie kilka z wyznaczonych składowych, np. udział osób utrzymujących się z nieistniejącej już w sprawozdawczości gospodarki nieuspołecznionej na wsi z udziałem użytków gospodarstw indywidualnych w użytkach rolnych ogółem, oraz odrzucić niektóre zmienne, np. udział osób utrzymujących się ze źródeł pozarolniczych oraz typ osadnictwa wiejskiego, ze względu na ograniczenie analiz do czynników pozaekonomicznych i trudność w pozyskaniu statystyk dla powiatów (Machnik 2008). Wyniki analizy wartości składowych zmodyfikowanego wskaźnika WPR dla powiatów Wielkopolski przedstawia tabela 6⁸.

W wyniku przeprowadzonych analiz można stwierdzić, że większość wskaźników analizowanych powiatów przedstawia niekorzystne wartości badanych cech. Tylko niektóre z nich mają wartości spełniające wskazane normy, a jeden wypada w tej ocenie pozytywnie (pod względem aż czterech kryteriów) – powiat czarnkowsko-trzcianecki. Stosunkowo dobrze wypadają też powiaty: chodzieski, nowotomyski, obornicki, ostrzeszowski, szamotulski i złotowski. Analizując wartości czynników, można stwierdzić, że żaden powiat Wielkopolski nie spełnia kryterium minimum jeziorności. Bardzo słabo wypada również procentowy udział łąk i pastwisk w powierzchni użytków rolnych. Wyraźnie w strukturze Wielkopolski zaznacza się jednak udział gospodarstw indywidualnych w przestroni rolniczej i dość równomierna gęstość zaludnienia badanych obszarów.

5. Podsumowanie

Na podstawie przedstawionych analiz stwierdzono, że wiejska baza noclegowa w Wielkopolsce ma tendencje rozwojowe, a warunki do jej rozwoju są względnie dobre. Według wyników wskaźnika wiejskiej przestrzeni rekreacyjnej nie są to jednak warunki wystarczające, by określić je mianem wyjątkowych do rozwoju tej formy turystyki. Mimo to województwo ma duży potencjał, poparty tradycją i historią, a także formalnymi strategiami rozwoju, do inwestowania i promowania tej formy turystyki. Największym atutem w rozwoju wiejskiej bazy noclegowej Wielkopolski jest jej rozwojowa i równomierna struktura, choć wyróżniające się

---

⁸ Poszczególne wartości liczbowe podanych składników WPR zostały przedstawione w dysertacji doktorskiej i w Drzewiecki, 1992.

pod tym względem są jej północno-zachodnie powiaty. Wśród najważniejszych czynników środowiskowo-społecznych największe znaczenie wydaje się mieć zindywidualizowany charakter rolnictwa, niewielka gęstość zaludnienia i przeważająca ponad innymi zasobami przyrodniczymi lesistość. Dominującym obszarem pod względem większości badanych czynników rozwojowych jest powiat międzychodzki.

Literatura

- Drzewiecki M. (1992), *Wiejska przestrzeń rekreacyjna*, Warszawa: Instytut Turystyki.
- Jagusiewicz A., Legienis H. (2007), *Zasoby bazy noclegowej indywidualnego zakwaterowania w Polsce w roku 2007. Zestawienie tabelaryczne*, Warszawa: Instytut Turystyki.
- Kosmaczewska J. (2007), *Wpływ agroturystyki na rozwój ekonomiczno-społeczny gminy*, Poznań: Wielkopolska Wyższa Szkoła Turystyki i Zarządzania w Poznaniu, Bogucki Wyd. Naukowe.
- Machnik A. (2008), *Rozwój działalności agroturystycznej w gospodarstwach rolnych*, Poznań: Stowarzyszenie Doliny Wełny.
- Przezbórska L. (2004), *Przemiany gospodarstw agroturystycznych Wielkopolski w latach 1990-2003*, *Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu*, t. VII, z. 1.
- Smoleńska O. (2014), *Uwarunkowania rozwoju oferty gospodarstw agroturystycznych Wielkopolski w aspekcie rekreacji ruchowej*, rozprawa doktorska (maszynopis), Poznań: Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu.
- Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Wielkopolskim 2007-2013* (2007), Poznań.
- Sznajder M., Przezbórska L. (2006), *Agroturystyka*, Warszawa: PWE.
- Turystyka wiejska w Wielkopolsce* (2012), katalog gospodarstw gościnnych, Warszawa: Polska Federacja Turystki Wiejskiej.
- Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013* (2008), Poznań: Zarząd Województwa Wielkopolskiego.
- www.agroturystyka.pl [28.10.2010].
- www.intur.com.pl [1.06.2012].
- www.wodr.poznan.pl [1.09.2010, 1.06.2012].

Factors of the development of agrotourism farms in the Wielkopolska region in terms of accommodation and recreational space

Abstract. This article has an empirical character. It presents research for selected conditions in rural tourism and agritourism activity, which are presented in more details in this PhD thesis. The author attempts to organize the structure and development of rural accommodations in the Wielkopolska region over the last few years. A quantitative analysis of structure and location of

agritourism farms in this region is presented. Then, the article also presents an analysis of the social and environmental conditions for the development of agrotourism, by the way of the modified Ratio of Rural and Recreational Space. The research is based on secondary data and is an introduction to an in-depth analysis of conditions for the development and agrotourism function in the Wielkopolska region. The whole research is also based on results of the author's own data collection and is presented in the rest of PhD thesis.

Keywords: agritourism, rural tourism, rural tourism accommodation, rural recreation space, tourism farm